

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนโดยองค์กร แบบพหุภาคี ชุมชนวังยาง จังหวัดสุพรรณบุรี

บทความวิจัย

อง คำเกิด^{1*} พลากร ไชโย² เพียงฤทัย เสี่ยมศิลป์¹ จิตราภรณ์ เถรวัตร¹
อุทุมพร เรืองฤทธิ์¹ และ พรทิพย์ ช่วยเพล³

วันที่รับบทความ:

20 เมษายน 2563

วันแก้ไขบทความ:

3 กันยายน 2563

วันตอบรับบทความ:

8 กันยายน 2563

¹สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ศูนย์สุพรรณบุรี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี 72130

²สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
สุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี 72130

³สาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
สุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี 72130

*ผู้เขียนหลัก อีเมล: thong.k@rmutsb.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนโดยองค์กรแบบพหุภาคี
ชุมชนวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
ภาคีเครือข่ายมีดังนี้ ชุมชนท่องเที่ยวในอำเภอศรีประจันต์ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ
และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินการประกอบด้วย 1) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
เกษตรโดยชุมชนแบบพหุภาคี 2) การพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน 3) การสร้าง
กลไกขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบพหุภาคี 4) การพัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยว
เชิงเกษตรโดยชุมชน 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน 6) การประเมินประสิทธิภาพการ
ทำงาน 7) การถอดบทเรียนการทำงานร่วมกันหลังการปฏิบัติงาน และ 8) การถ่ายทอดความรู้
สู่การนำไปใช้ประโยชน์ การดำเนินงานส่งผลให้ 1) มีการยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่
ของชุมชน 2) มีการบรรจุเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561 – 2565 เทศบาลตำบลวังยาง
3) มีการจัดงานเทศกาลอาหารจานเด็ดครั้งที่ 1 และ 4) มีการบูรณาการแผนพัฒนาการ
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนโดยองค์กรแบบพหุภาคี เกิดการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสู่ระดับจังหวัด
และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนของพื้นที่ ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ
32 เกิดกลไกภาคีเครือข่ายแบบพหุภาคีที่เข้มแข็งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของ
อำเภอศรีประจันต์ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิต เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และ
กระจายรายได้จากการท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ:

จังหวัดสุพรรณบุรี
ชุมชนวังยาง
การพัฒนาการท่องเที่ยว
การมีส่วนร่วมแบบ
พหุภาคี
การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

Development of Community Agricultural Tourism by Multilateral Organization in Wang – Yang Community, Suphan Buri Province

Research Article

Thong Khamkerd^{1,*}, Palarak Chaiyo², Piengruthai Sangiemsilp¹, Jittraporn Therawat¹, Uthumporn Rueangrit¹ and Phornthip Chuayphen³

Received:

20 April 2020

Received in revised form:

3 September 2020

Accepted:

8 September 2020

¹Division of Tourism and Hotel, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Suphan Buri Campus, Samchuck District, Suphan Buri Province, 72130 Thailand

²Division of English for International Communication, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Suphan Buri Campus, Samchuck District, Suphan Buri Province, 72130 Thailand

³Division of Social Science and Humanity, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Suphan Buri Campus, Samchuck District, Suphan Buri Province, 72130 Thailand

*Corresponding author's E-mail: thong.k@rmutsb.ac.th

Abstract

This study has an objective to develop the community agricultural tourism by a multilateral organization in Wang Yang community, Si Prachan district, Suphan Buri province. This study is participatory action research. Network partners are tourist communities in Si Prachan district, government, private sector, academic sector and local administrative offices. Processes used in this study are 1) the development of community agricultural tourism by a multilateral organization, 2) the development of a community agricultural tourism program, 3) the driving mechanism of multilateral agricultural tourism, 4) the development of a community agricultural tourism management system, 5) knowledge sharing among communities, 6) work efficiency evaluation, 7) mutual lessons learned, and 8) knowledge transfer to practical application. The study results in 1) local people having a better quality of life, 2) the project included in the Local Development Plan B.E. 2018–2022 of Wang Yang Subdistrict Municipality, 3) the 1st Water Chestnut Food Festival, and 4) integration of a community agricultural tourism development plan by a multilateral organization, which creates the tourism connection to a provincial scale and a sustainable change in the area. The income of the community then increases by 32%. In conclusion, a mechanism of a robust multilateral organization for developing the agricultural tourism in Si Prachan district has been initiated, generating a better quality of life, community strength, and income distribution based on the community resource sustainably.

Keywords:

Suphan Buri province, Wang Yang community, Tourism development, Multilateral participation, Agricultural tourism

บทนำ

ในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยเติบโตอย่างต่อเนื่อง นับเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องภาครัฐจึงกำหนดแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560– 2564) เพื่อก้าวสู่ประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เสริมสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชน จากข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว ใน พ.ศ. 2561 พบว่าประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับ 4 ของโลก สร้างรายได้เป็นเม็ดเงินหมุนเวียนในประเทศมากกว่า 2.94 ล้านล้านบาท รวมถึงคนไทยหันมาท่องเที่ยวในประเทศไทยสูงเป็นประวัติการณ์ถึง 166 ล้านครั้งต่อปี (Thailand Tourism Intelligence Center, 2019) ด้วยเหตุนี้ทุกภาคส่วนจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นเพื่อให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น และเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามสถานการณ์ของโลก และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นประสบการณ์ ซึ่งเป็นโอกาสของประเทศไทยที่จะนำจุดเด่นด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตมานำเสนอต่อนักท่องเที่ยวได้อย่างมีเอกลักษณ์

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนโดยองค์การแบบพหุภาคี เป็นกระบวนการพัฒนาที่จะนำไปสู่การเชื่อมโยงและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเป็นภาคีเครือข่าย เพื่อผลักดันให้เกิดการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองบนฐานต้นทุนของชุมชนได้ ประเด็นสำคัญ คือ ต้องสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของชุมชนเป็นที่ตั้งในการพัฒนาร่วมกับภาคีเครือข่าย ผ่านกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน โดยชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมกับภาคีเครือข่ายแบบพหุภาคี และการสร้างความเข้าใจร่วมกัน (Tonglad et al., 2020) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของคนในชุมชนและภายนอก เกิดเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือกันในการแก้ไขปัญหา ชุมชนสามารถตัดสินใจได้อย่างอิสระ มีการจัดการรายได้ด้วยความโปร่งใสโดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะทำให้ชุมชนเกิดความร่วมมือทั้งคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชนเกิดความมีเอกภาพ มีความเข้มแข็งอยู่รอดได้ภายใต้ภัยคุกคามจาก

ภายนอก (Putjorn, 2017) การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ โดยภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้คนในชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ที่ตรวจสอบได้ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ภาครัฐตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับร่วมกันในทุกฝ่าย สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องการพัฒนาศักยภาพคนเป็นสำคัญ และแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2561–2565

สถานการณ์ที่เป็นอยู่เดิม

อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม อาชีพหลักของประชากรส่วนใหญ่ คือ การทำนาข้าว นาแพ้วจีน ผักกอก มันเทศ ทำสวน และผลิตพืชผลทางการเกษตรอื่น ๆ ตลอดทั้งปี มีระบบการชลประทานครอบคลุมทั่วทั้งอำเภอ ทรัพยากรณ์ที่เป็นจุดดึงดูด คือ “แพ้ว” ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ประจำอำเภอศรีประจันต์ และชุมชนนิยมทำนาแพ้วจีนสลับกับการทำนาข้าว เนื่องจากพื้นที่ในอำเภอศรีประจันต์มีคุณภาพดินที่เหมาะสมกับการปลูกแพ้ว ส่งผลให้แพ้วมีรสชาติอร่อย หวาน มัน กรอบ จึงทำให้กลายเป็นของฝากประจำอำเภอศรีประจันต์สำหรับนักท่องเที่ยว ปัจจุบันภาครัฐได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรในอำเภอศรีประจันต์ทำนาแพ้วแบบปลอดสารพิษสู่การเป็นแพ้วอินทรีย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจ “แพ้วสุพรรณ” (Water Chestnuts Suphun) หรือ แพ้วพันธุ์จีน ซึ่งมีลักษณะผลคล้ายหอมหัวใหญ่ มีรสชาติหวานมัน เนื้อแน่น กรอบลิ้นขาว โดยตำบลวังยางเป็นแหล่งปลูกแพ้วที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ได้ผลผลิตดีที่สุดในปี และได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ GI แพ้วสุพรรณ เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2560

ชุมชนวังยางตั้งอยู่ในอำเภอศรีประจันต์ เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่ายแบบชนบท ห่างจากตัวเมืองสุพรรณบุรี ประมาณ 9 กิโลเมตร ติดกับถนนสุพรรณบุรี-ชัยนาท บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340 ตำบลวังยางมีเนื้อที่รวม 14,375 ไร่ (23 ตารางกิโลเมตร) มีทิศเหนือติดกับตำบลศรีประจันต์ ทิศใต้ติดกับตำบลโพธิ์พระยา ทิศตะวันออกติดกับตำบลดอนมะสังข์ และทิศตะวันตกติดกับตำบลมดแดง ในปี พ.ศ. 2384 มีประชาชนเข้ามาอยู่อาศัยในบริเวณริมแม่น้ำท่าจีนเป็นจำนวนมาก ซึ่งในขณะนั้นมีต้นยางขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากจึงเป็นที่มาของชื่อชุมชน

และยังปรากฏในบทกลอนนิราศสุพรรณของสุนทรภู่ บทที่ 163 ที่กล่าวถึงบ้านวังยางอีกด้วย ตำบลวังยางมีเส้นทางเดินทางที่สะดวกสบายทั้งทางบกและทางน้ำ ระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก มีเส้นทางที่สามารถเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวหลักใกล้เคียง เช่น อุทยานมังกรสวรรค์ พิพิธภัณฑ์ลูกหลานพันธุ์มังกร ตลาดร้อยปีสามชุก ปิงฉวนกเฉลิมพระเกียรติอุทยานแห่งชาติพุเตย และจังหวัดใกล้เคียง

ในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำปัญหาหลักของอำเภอศรีประจันต์คือ ชาวนาแหว้ในชุมชนถูกทอดทิ้งและถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง และได้รับการดูแลจากหน่วยงานราชการแตกต่างจากชาวนาข้าวหรือชาวสวนไร่อ้อย ชุมชนจึงรวมกลุ่มเพื่อใช้ทุนทางสังคม วิถีชีวิตของคนในชุมชนซึ่งทำนาแหว้ที่เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นไม่เหมือนใคร รวมทั้งการทำเกษตรอินทรีย์จัดตั้งเป็น “วิสาหกิจกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงเกษตรสร้างสรรค์สมหวังที่วังยาง” เพื่อหนุนเสริมเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน โดยใช้ท่องเที่ยวเป็นตลาดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาซื้อถึงแปลงนา ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งเป็นเครื่องมือทำให้คนในชุมชนมาร่วมกันจัดการทรัพยากรทางสังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความสมดุลเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน และเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ ให้กับคนในชุมชนเป็นประโยชน์โดยตรงต่อคนในชุมชนอำเภอศรีประจันต์ที่ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว

การดำเนินงานของวิสาหกิจกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงเกษตรสร้างสรรค์สมหวังที่วังยางในปัจจุบันมีเทศบาลตำบลวังยางเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชนอย่างใกล้ชิด ให้การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของเทศบาลตำบล ประกอบด้วยผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ของเทศบาล ซึ่งเดิมโปรแกรมการท่องเที่ยวใช้สโลแกน สมหวัง@ที่วังยาง เป็นรูปแบบการท่องเที่ยว 1 วัน ซึ่งเป็นกิจกรรมในรูปแบบศึกษาดูงานที่จัดให้ตามคำขอหรือตามความต้องการ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากหน่วยงานภาครัฐที่ติดต่อผ่านทางเทศบาลตำบลวังยาง โดยจำนวนนักท่องเที่ยวซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มศึกษาดูงาน ในปี พ.ศ. 2561 จำนวน 752 คน จาก 24 คณะ มีรายได้ 172,829.00 บาท เป็นการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างสร้างสรรค์ ผสมผสานประสบการณ์เรียนรู้ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ได้แก่ การทำนาแหว้แบบครบวงจรตั้งแต่การงมแหว้ ดำแหว้ ปอกแหว้ และแปรรูปแหว้ (ภาพที่ 1) ที่นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์จริงผ่านการลงมือปฏิบัติพร้อมทั้งได้รับความรู้ควบคู่ไปด้วย ซึ่งเป็นไปตามกระแสปัจจุบันที่นักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์จากการท่องเที่ยว (Sangiamsilp et al., 2018)

อำเภอศรีประจันต์มีชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชนอีกหลายแห่ง แต่ละชุมชนประสบปัญหาเดียวกัน คือ มีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อย ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการรับนักท่องเที่ยว และขาดการบูรณาการจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างแท้จริง ซึ่งเกิดจากยังไม่มีกลไกการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับอำเภอที่เป็นรูปธรรม การจัดการพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืนจำเป็นต้องมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมเพื่อก่อให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีมาตรฐาน มีคุณภาพในระดับอำเภอ และต้องร่วมกับชุมชนวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของอำเภอศรีประจันต์ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์บนฐานวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพให้แก่ชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบพึ่งพาตนเองได้ โดยการส่งเสริมการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าจากต้นทุนทรัพยากรชุมชนสู่สินค้าและบริการ เพื่อส่งมอบประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เป็นต้นแบบในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นเครื่องมือในการทำงานของภาคีเครือข่ายและการประสานความร่วมมือมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแบบพหุภาคีของอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งจะสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชน

ชุมชนวังยางและชุมชนอื่น ๆ ที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในอำเภอศรีประจันต์ ยังไม่สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง จากการพิจารณากิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน พบว่าเป็นกระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ในระดับชุมชนเพียงด้านเดียวทำให้เกิดช่องว่างในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เนื่องจากชุมชนมีพื้นที่จำกัดและไม่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในอำเภอ รวมถึงขาดกลไกกลางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับอำเภอที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงจากชุมชนสู่ระดับจังหวัด การส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการทำงานตามพันธกิจของหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ ขาดการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่ยังสนับสนุนไม่ตรงประเด็น และขาดการสนับสนุนในมิติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีประจันต์ ยังประสบปัญหาในการดำเนินงานที่นำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน ซึ่งไม่สามารถจัดการได้ด้วยชุมชนเอง เนื่องจากขาดกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภายในชุมชน ประกอบกับการสนับสนุนที่ไม่ตรงกับความต้องการ

ก

ข

ค

ง

ภาพที่ 1

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนวังยาง อำเภอศรีประจันต์ ก) กิจกรรมการรมแห้ว ข) กิจกรรมการดำนาแห้ว ค) กิจกรรมการปอกแห้ว และ ง) กิจกรรมการแปรรูปอาหารจานแห้ว

ต้องการของชุมชน มีความซ้ำซ้อนในการทำงานทำให้ขาดประสิทธิภาพ การทับซ้อนของผู้ดูแล การสนับสนุนที่ไม่ตรงจุด และมีนักท่องเที่ยวไม่ต่อเนื่อง ซึ่งอาจทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของชุมชนวังยางต้องหยุดดำเนินการ

จากข้อมูลข้างต้น ตำบลวังยางจึงเป็นพื้นที่นำร่องในการพัฒนา เพื่อเป็นชุมชนต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยองค์กรแบบพหุภาคี เพื่อเป็นโมเดลให้แก่ชุมชนอื่นๆ ของอำเภอศรีประจันต์ เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ ยกระดับขีดความสามารถศักยภาพชุมชน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีเครือข่ายในการส่งเสริม สนับสนุนในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืน เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการร่วมกันพัฒนา เพิ่มช่องทางสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้น และยกระดับคุณภาพชีวิตควบคู่กับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน สู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวอาหารพื้นถิ่นของจังหวัดสุพรรณบุรีต่อไป

กระบวนการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลง และการยอมรับของชุมชนเป้าหมาย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research – PAR) ซึ่งบูรณาการภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของอำเภอศรีประจันต์ โดยภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ เข้ามา มีบทบาทในการดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่กระบวนการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วางแผน กำหนดกระบวนการ และฝึกกำลังกันเพื่อพัฒนาชุมชนวังยางให้มีศักยภาพ ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

1) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแบบพหุภาคี

คณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านท่องเที่ยวเชิง

เกษตรแบบพหุภาคีอำเภอศรีประจันต์ มีหน้าที่สร้างความรู้ให้เกษตรกร เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายในการสนับสนุน หนุนเสริม และร่วมกันวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแบบพหุภาคี ระดมความคิดเห็น และร่วมกำหนดกรอบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบพหุภาคีของอำเภอศรีประจันต์ โดยพิจารณาตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ (ภาพที่ 2) ดังนี้

ต้นน้ำ

ด้านการพัฒนาเกษตรปลอดภัย ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในแก้วและผักปลอดภัย เพื่อสร้างความมั่นใจและหนุนเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เสริมสร้างรายได้แบบพึ่งพาตนเองบนฐานของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าทางการเกษตร และตรวจสอบคุณภาพความปลอดภัยสินค้าเกษตร ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรและการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ (Smart farmer)

ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า ท้องน้ำ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และพัฒนาที่พักโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและจุดถ่ายรูปในชุมชนอำเภอศรีประจันต์ ให้มีความสวยงาม สะอาด ร่มรื่น และ

เหมาะสม พัฒนาการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตามจุดต่าง ๆ โดยจัดทำป้ายบอกทาง ป้ายสื่อความหมาย ให้มีความมั่นคง แข็งแรง กลมกลืนกับสภาพพื้นที่ และมีจำนวนเพียงพอ และการดูแลด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว

ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอำเภอศรีประจันต์ ในด้านทักษะความสามารถการจัดการการท่องเที่ยวและการส่งมอบประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยว การพัฒนาองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ภาพที่ 3) พร้อมทั้งพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาวด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ แนวโน้ม พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มขีดความสามารถให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีขนาดเล็ก และขนาดกลางให้มีศักยภาพ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีการเตรียมความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นกระบวนการที่พัฒนาฐานรากให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

กลางน้ำ

ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริการท่องเที่ยว เริ่มจากการพัฒนา “แก้ว” ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เด่นของอำเภอ

กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอศรีประจันต์

ต้นน้ำ	กลางน้ำ	ปลายน้ำ
- เกษตรปลอดภัย - โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก - การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว	- การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริการท่องเที่ยว - การพัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน - การส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์	กลุ่มดูงาน/นักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่เฉพาะ หน่วยงานภาครัฐ - โปรแกรมท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนที่มีการหนุนเสริมจากภาคีอย่างเป็นระบบ
เกษตรอำเภอ,เทศบาลวังยาง,เกษตรจังหวัด, อำเภอศรีประจันต์,ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	พัฒนาชุมชนอำเภอศรีประจันต์,เทศบาลวังยาง,การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,บริษัท ประชารัฐ , หอการค้า,วังยาง รีสอร์ท	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด, สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด,พัฒนาชุมชนจังหวัด, สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว

ภาพที่ 2

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแบบพหุภาคี ตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

ศรีประจันต์ เชื่อมโยงสู่โปรแกรมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการจากหัวของชุมชนให้มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เหมาะสมกับชุมชน พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพสินค้า OTOP ที่มีหัวเป็นส่วนผสมให้มีความสวยงามทันสมัย ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายสู่มาตรฐานระดับสากล มีความน่าสนใจเป็นที่รู้จักและการยอมรับในวงกว้าง จัดตั้งจุดจำหน่ายสินค้ากลางของชุมชนเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมผลิตภัณฑ์ของดีและสินค้าทางการเกษตรในอำเภอศรีประจันต์

ด้านการพัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ออกแบบกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์และความประทับใจให้กลุ่มนักท่องเที่ยว พัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้เกิดคุณค่าและมูลค่าเพิ่มบนฐานทรัพยากรในชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวและพัฒนาตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้เกิดการยอมรับในระดับสากล

ด้านการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก โดยเรียนรู้การสื่อสารภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชนสู่นักท่องเที่ยว การพัฒนาสื่อออนไลน์ที่หลากหลาย ได้แก่ เพจเฟซบุ๊ก: สมหวังที่วังยาง (ภาพที่ 4) การออกแบบสื่ออินโฟกราฟิกทางการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณภาพของชุมชน เชื่อมโยงกับกลุ่มนักเขียนมืออาชีพในสื่อออนไลน์และสื่อมวลชน เพื่อสร้างการรับรู้สู่วงกว้าง และใช้กลยุทธ์ทางการตลาดแบบเชิงรุก เช่น กลยุทธ์เมนูอาหารพื้นถิ่นจากหัว เป็นต้น การพัฒนาเครือข่ายการตลาด และการเชื่อมโยงกิจกรรมการตลาดกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 3

การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในชุมชนด้านการจัดการท่องเที่ยว

การจัดงานเทศกาล เช่น เทศกาลอาหารจานหัว อำเภอศรีประจันต์ การเข้าร่วมงานทางการท่องเที่ยวในทุกระดับ และการคำนึงถึงการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยการใช้วัสดุท้องถิ่น วัสดุธรรมชาติ ซึ่งทำให้ชุมชนเกิดการยกระดับศักยภาพทางการท่องเที่ยว

ปลายน้ำ

กลไกการทำงานของคณะทำงานและภาคีเครือข่ายในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายของชุมชน และเป็นนักขายมืออาชีพ และมีประสบการณ์ด้านพฤติกรรมของกลุ่มลูกค้า คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี และสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อนำเสนอแก่กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มใหม่ที่สนใจโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กลุ่มศึกษาดูงาน นักเรียน นักศึกษา ครอบครัว และประชาชนที่สนใจ (ภาพที่ 5) และหน่วยงานภาครัฐวางแผนนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอศรีประจันต์ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และการพัฒนาชุมชนวังยาง ให้เป็นต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของจังหวัดสุพรรณบุรีให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

2) การพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแบบพหุภาคี เป็นการนำวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และทรัพยากรเด่นของชุมชนในอำเภอศรีประจันต์ ที่มีการทำนาหัวซึ่งเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมมาแต่ครั้งอดีตจนปัจจุบันกลายมาเป็นอัตลักษณ์เด่นของอำเภอ คือ “หัวดีศรีประจันต์” หรือ “สมหวังที่วังยาง” มาพัฒนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของเส้นทางท่องเที่ยวของอำเภอ มีการคัดเลือกการออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างสร้างสรรค์ที่คำนึงถึงประสบการณ์ที่มีคุณค่าและความรู้แก่นักท่องเที่ยว อาทิ กิจกรรมการเพาะหัว การดำนาหัว การปักหัว และการแปรรูปหัวเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาพื้นที่พักแบบโฮมสเตย์สู่มาตรฐานสากล การพัฒนาสำหรับอาหารเมนูพื้นถิ่น และการสื่อความหมายของมรดกเกษตรชุมชน เพื่อเป็นโปรแกรมมาตรฐานของชุมชน ผสมกับโปรแกรมตามความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชนเป็นพิเศษ เช่น การเรียนรู้ภูมิปัญญาการทำอาหารเมนูหัวเพิ่มเติม สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการอยู่ในชุมชนหลายวัน

การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่ชุมชนต้องการ ได้แก่ กลุ่มศึกษาดูงาน และนักท่องเที่ยว กลุ่มเฉพาะที่สนใจกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นหลัก โดยออกแบบพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวหลักที่กำหนดไว้และผสมกับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจเป็นพิเศษ โดยพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสประสบการณ์วิถีชีวิตของคนในชุมชนแบบแท้จริง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่การบริการท่องเที่ยว โดยกลุ่ม

วิสาหกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนสร้างสรรค์สมหวังที่วังยาง ร่วมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ และคณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวแบบพหุภาคี ร่วมกันพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนให้ดีกว่าเดิม และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายของชุมชนวังยาง ประกอบด้วยโปรแกรม 1 วัน และ 2 วัน 1 คืน ในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงเกษตรสร้างสรรค์ วิถีวัฒนธรรมชุมชน (สมหวัง@วังยาง) ดังนี้

ภาพที่ 4 เพจเฟซบุ๊ก: สมหวังที่วังยาง

ภาพที่ 5 ก) กลุ่มนักศึกษาที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ข) กลุ่มนักท่องเที่ยวแบบครอบครัว

โปรแกรม 1 วัน (One Day Trip) สมหวังที่วังยางและของดีศรีประจันต์

08.30 – 09.00 น.

คณะท่องเที่ยวเดินทางถึงเทศบาลตำบลวังยาง

– การต้อนรับแบบวิถีชุมชน และรับฟังเรื่องเล่าจากชุมชน ข้อมูลพื้นฐาน เรียนรู้วิถีการทำเกษตรสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการทำนาแห้งที่ปลูกข้าวมากที่สุดในประเทศไทย

– ชมวิถีทัศน์การทำนาแห้ง และนำเสนอข้อมูลโปรแกรม กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

09.00 – 11.00 น.

เข้าวัดไถ่เตี้ย สักการะหลวงพ่อพะพร หลวงพ่อเณร และหลวงตาจวน พระอรหันต์ที่ชาวอำเภอศรีประจันต์เคารพนับถือ จากนั้นเดินทางเข้าสู่ทุ่งทุ่งด้วยรถอีแต่น ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสไอน์ดกลิ่นทุ่งเรียนรู้ และปฏิบัติด้วยตนเองในการเพาะต้นกล้าพันธุ์ข้าว การปักดำนาต้นกล้าข้าวในแปลงนา การงมข้าว และการปักข้าว เพื่อนำมาแปรรูปเป็นเมนูอาหารจานแห้งสมหวังที่วังยาง

11.00 – 11.30 น.

นำนักท่องเที่ยวชมความงามตามเส้นทางวิถีธรรมชาติ สัมผัสวิถีชีวิต ชุมชนนาแห้ง

11.30 – 12.00 น.

เรียนรู้ภูมิปัญญาการประกอบอาหารดาว หวาน ที่ทำจากข้าว เช่น ทับทิมกรอบ ข้าวเกรียบแห้ง OTOP 4 ดาว

12.00 – 13.00 น.

รับประทานอาหารพื้นบ้านและขนมจีน OTOP 5 ดาว จากบ้านวังยาง

13.00 – 14.00 น.

ชมพิพิธภัณฑ์ของใช้โบราณ เครื่องใช้ในสมัยอดีตและบ้านเรือนไทยหมู่

14.00 – 15.00 น.

กิจกรรมจากปราชญ์ชาวบ้านในเรื่องการจัดทำสารชีวภัณฑ์กำจัดศัตรูพืช และการทำเกษตรอินทรีย์

15.00 – 16.00 น.

ชิมเค้กจากสวนมัลเบอร์รี่ ณ บ้านสวนมูมเพลิน พบกับความอร่อยของมัลเบอร์รี่กับบรรยากาศ ชมวิวท้องทุ่งนา และพร้อมชิมมัลเบอร์รี่สด ๆ จากต้น

16.00 – 16.30 น.

เยี่ยมชมและอุดหนุนสินค้าชุมชนกลุ่มสตรีแม่บ้านแปรรูปข้าว เช่น ข้าวอบแห้ง เพรนพรายแห้ง น้ำพริกแห้ง ดอกไม้แห้ง ข้าวแช่ ข้าวแฉะ ข้าวเหนียวประสงค์ ของฝากต่าง ๆ จากชุมชนวังยาง

16.30 น.

เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพและความสุข

โปรแกรม 2 วัน 1 คืน สมหวังที่วังยางและของดีศรีประจันต์

วันที่หนึ่ง

08.00 – 09.00 น.

เดินทางถึง สมหวัง@วังยาง แหล่งปลูกข้าวที่ใหญ่ที่สุด รับฟังการบรรยายเรียนรู้ข้อมูลพื้นฐาน วิถีชีวิตคนวังยาง การทำเกษตรสร้างสรรค์ โดยเฉพาะวิถีการทำนาแห้ง ณ สำนักงานเทศบาลตำบลวังยาง

09.00 – 11.30 น.

เดินทางสู่ทุ่งทุ่งด้วยรถอีแต่น ผ่านเส้นทางแหวะไหว้พระขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคล นำนักท่องเที่ยวสัมผัสไอน์ดกลิ่นทุ่งลงมือปลูกข้าวในแปลงเพาะพันธุ์ งมข้าวด้วยตัวเองในแปลงนา

11.30 – 13.30 น.

ปักข้าวด้วยมือของนักท่องเที่ยว และร่วมกันทำอาหารกลางวันดาว-หวาน ที่ทำจากข้าว เช่น ข้าวเจียวแห้ง ทับทิมกรอบ

13.30 – 14.00 น.

นั่งรถอีแต่น ชมทุ่งเกษตรนาข้าว นาเผือก แปลงมันเทศ ถ่ายรูปตามอัธยาศัย

14.00 – 17.00 น.

เข้าบ้านพักโฮมสเตย์สมหวัง

17.00 – 18.00 น.

พักผ่อนตามอัธยาศัย

18.00 – 20.00 น.

รับประทานอาหารเย็น ชมการแสดงหุ่นน้อยสมหวัง

20.00 น.

เดินทางเข้าที่พัก พักผ่อนตามอัธยาศัย

วันที่สอง

06.30 – 09.00 น.

รับประทานอาหารเช้า และร่วมกิจกรรมกับบ้านพักโฮมสเตย์สมหวัง

09.00 – 10.00 น.

ชมพิพิธภัณฑ์ของใช้โบราณและบ้านเรือนไทย

10.00 – 10.30 น.

เลือกซื้อของฝากจากผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านวังยาง

10.30 น.

เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

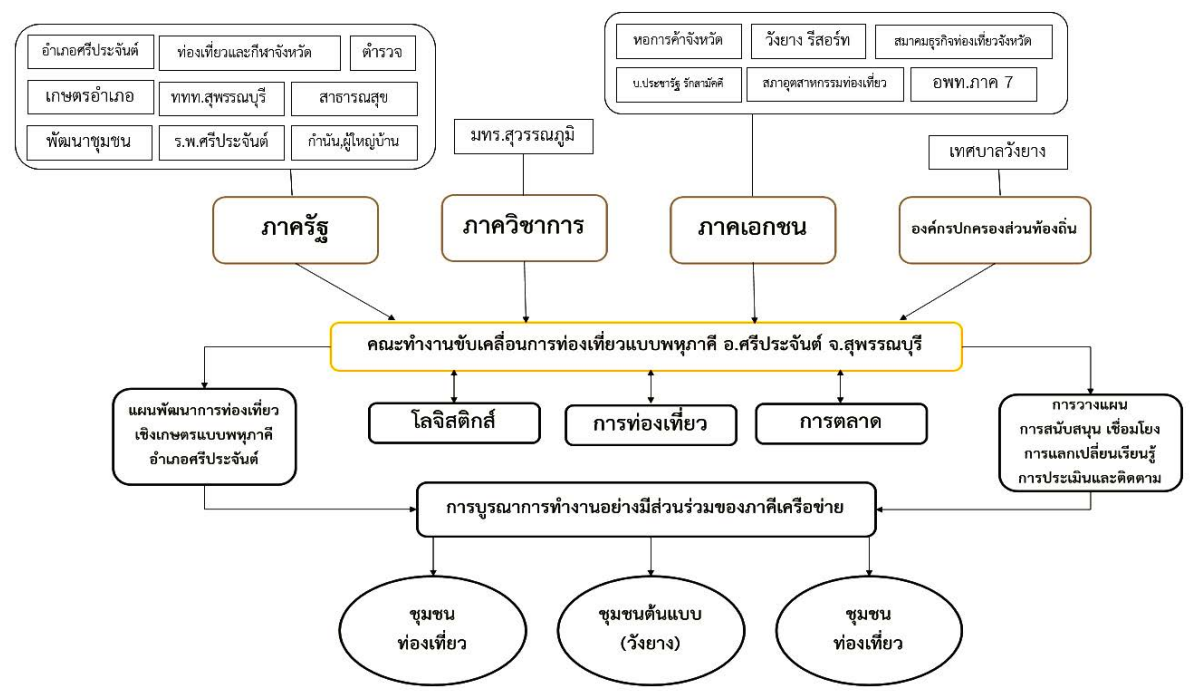
3) การสร้างกลไกขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบพหุภาคี

ผลจากการดำเนินงานนำไปสู่โมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแบบพหุภาคี (ภาพที่ 6) ในรูปแบบคณะทำงาน การแต่งตั้งคณะทำงาน มีนายอำเภอศรีประจันต์เป็นประธาน คณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบพหุภาคี และเป็นการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการ เพื่อสนับสนุนและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน อำเภอศรีประจันต์ ให้ความสำคัญเชื่อมโยงกับทรัพยากรภายในชุมชนและสร้างคุณค่าอัตลักษณ์ของชุมชน จากวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความคิดสร้างสรรค์ คณะทำงานมีเป้าหมายที่จะช่วยกันพัฒนาให้ประชาชนในอำเภอศรีประจันต์มีเศรษฐกิจดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน สร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน บนฐานอัตลักษณ์ของชุมชนให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น จากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวและช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี สภาพแวดล้อมรวมถึงอัตลักษณ์ของชุมชนชาวอำเภอศรีประจันต์

โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ “การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนที่ยกระดับคุณภาพชีวิต เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืน ของอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี”

4) การพัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

คณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบพหุภาคี พัฒนาระบบการบริหารจัดการโดยแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนให้กับคณะทำงาน การกระจายงานในชุมชน การมีส่วนร่วม การจัดสรรรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว เข้ากองทุนกลางของชุมชนโดยหักจากรายได้ร้อยละ 10 และระบบการจัดการการท่องเที่ยวตั้งแต่การวางแผน การต้อนรับนักท่องเที่ยว การติดต่อประสานงานกับกลุ่มนักท่องเที่ยว การเป็นผู้ให้บริการและการสื่อความหมาย การเล่าเรื่องชุมชน การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเพื่อการเตรียมตัวให้เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวและทำกิจกรรมในชุมชน และร่วมกันสะท้อนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ คำแนะนำ เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

ภาพที่ 6 โมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนโดยองค์กรแบบพหุภาคี อำเภอศรีประจันต์

5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน

คณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบพหุภาคี จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้แก่ตัวแทนภาครัฐ ตัวแทนภาคเอกชน ตัวแทนชุมชน ภาคีชุมชนท่องเที่ยว และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนต้นแบบที่มีลักษณะรูปแบบและอัตลักษณ์ของชุมชนคล้ายกันที่ประสบความสำเร็จ ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานอัตลักษณ์ทรัพยากรในชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการทำงานมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากระบวนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบพหุภาคี เพิ่มโอกาสการพบปะกลุ่มคนที่ทำงานด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะผู้นำชุมชนต่าง ๆ ที่ดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน ณ วัดภาพารมสเดย์ และชุมชนบ้านสวนขวัญ ตำบลมหาสอน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

6) การประเมินประสิทธิภาพการทำงาน

การประเมินประสิทธิภาพโดยวิธีการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นแบบเจาะจง ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน โดยเกณฑ์การประเมินมีทั้งหมด 5 ด้าน ในแต่ละด้านมีคะแนนเต็ม 4 คะแนน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน 2) การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน 3) ด้านการส่งเสริม สนับสนุน การอนุรักษ์และการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น 4) ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน และ 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน (ตารางที่ 1) เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภาพรวมของประสิทธิภาพการทำงานของกลไกขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบพหุภาคี พบว่ามี 2 ด้านที่มีคะแนนต่ำกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านการส่งเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งแนวทางการปรับปรุงแก้ไขด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ คณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบพหุภาคีควรประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการใช้พื้นที่สำหรับการท่องเที่ยว และจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวตามการใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อด้านลบกับการใช้พื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์อื่น มีส่วนร่วมในการทำเส้นทางท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับการแบ่งเขตการใช้พื้นที่สำหรับการท่องเที่ยว (Zoning) เพื่อจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงควรมีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying

capacity) เพื่อลดผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในชุมชน ที่จะทำให้ทรัพยากรทางสังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสียหาย ส่งเสริมกิจกรรมที่ให้ความสำคัญด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการส่งเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว มีแนวทางการปรับปรุงดังนี้ ควรสรุปผลการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวที่เป็นปัจจุบันในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งเสริมให้ชุมชนสร้างสรรคกิจกรรมทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ เช่น ผู้พิการและผู้สูงอายุ และควรจัดสรรจุดจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกของชุมชนที่สะดวกต่อการเข้าถึงของนักท่องเที่ยว ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการนำเสนอสินค้าของชุมชนที่สะท้อนอัตลักษณ์ ควรจัดทำป้ายบอกทางป้ายจุดจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกในชุมชนที่ชัดเจน ควรมีการประชุมคณะทำงานเพื่อสนับสนุนการจัดทำป้ายสื่อความหมายที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของชุมชนในจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ สำหรับให้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจน และกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมในชุมชน

7) การถอดบทเรียนการทำงานร่วมกันหลังการปฏิบัติงาน

การสะท้อนข้อมูลจากการทำงานของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม และการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยร่วมกับชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตัวแทนชุมชนท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ และร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน การแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูล ร่วมวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน กำหนดเป้าหมายบทบาทภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว แผนความร่วมมือแผนการสนับสนุน การพัฒนาระบบการจัดการ โครงสร้างการบริหาร การพัฒนาศักยภาพผู้นำและสมาชิก การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว ภาคีเครือข่ายภายในชุมชน เครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนและเครือข่ายกับองค์กรภายในและภายนอก ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

8) การถ่ายทอดความรู้สู่การนำไปใช้ประโยชน์

คณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบพหุภาคี ร่วมกันจัดกิจกรรมเทศกาลอาหารจานแก้ว ครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นกิจกรรมใหม่ของอำเภอศรีประจันต์ และเป็นผลจากการดำเนินงานวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อประชาสัมพันธ์ “แก้ว” วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวอำเภอศรีประจันต์ให้เป็นที่ยู่งามมากขึ้น และสร้างการ

ตารางที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของกลไกขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบพหุภาคี

การประเมินประสิทธิภาพ	ผลการประเมินประสิทธิภาพ (คะแนนเต็ม 4)	ระดับ
1) ด้านบริหารจัดการกลไกการขับเคลื่อนและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน	3.35	ดีเยี่ยม
2) ด้านการพัฒนาศักยภาพกลไกขับเคลื่อนและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน	3.00	ดี
3) ด้านการส่งเสริม สนับสนุนการอนุรักษ์และการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.33	ดีเยี่ยม
4) ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน	2.86	ดี
5) ด้านการส่งเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว	1.33	ปรับปรุง

ตื่นตัวของประชาชนในอำเภอศรีประจันต์ ให้เกิดความภาคภูมิใจ ทรัพยากรในท้องถิ่น และพัฒนาคุณค่าสู่การเพิ่มมูลค่าจากหัว เพื่อต่อยอดในการนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ มีการถ่ายทอด ข้อมูลความรู้ผ่านการจัดนิทรรศการและการเสวนาบนเวที ใน หัวข้อวิจัยและนวัตกรรมเพื่อยกระดับสินค้าเกษตรและการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยการมีส่วนร่วม “ABC Sharing Day สมหวังที่วังยาง” ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน แกนนำกลุ่ม คณะ ทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบพหุภาคี ผู้แทน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยว ร่วมกันแสดง ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง เกษตรชุมชนโดยองค์กรแบบพหุภาคี ใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวและสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในการประสานความร่วมมือในบทบาทภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการในการร่วมผลานความร่วมมือ ขับเคลื่อน เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนสู่ชุมชนของอำเภอศรีประจันต์

ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ใช้

การมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีการท่องเที่ยว

การประสานงานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานหรือ องค์กรสมาชิกสามารถดำเนินการได้โดยอิสระ และการรวมตัวกัน เป็นเครือข่ายเป็นการรวมพลังในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มขีดความ สามารถทางการแข่งขันให้มีความหลากหลายมากขึ้น จึงทำให้ ภาคีเครือข่ายมีพลัง สร้างการยอมรับและสร้างการต่อยอดกับ หน่วยงานภายนอกได้ นอกจากนี้สมาชิกภาคีเครือข่ายสามารถ พุดคุย แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์การทำงานได้

ภาคีเครือข่ายจึงเป็นพลังของคนทำงาน และเพิ่มศักยภาพให้ สมาชิกในเครือข่ายมีความรู้ ทักษะ ความสามารถที่ทดแทนกัน เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว และกระจายรายได้สู่ชุมชน ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม และ มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นผู้นำในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนและการ เปิดโอกาสเพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Chompheuxk, 2020) โดยเชื่อมโยงกลุ่มตลาดท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ส่งเสริมผู้ประกอบการท้องถิ่นกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของ ชุมชน นำมาซึ่งรายได้และสิ่งแวดล้อมที่น่าอยู่ของชุมชน

กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวแบบ พหุภาคี ต้องใช้ปัจจัยภายในและภายนอก ชุมชนที่มีความต้องการ และเห็นความสำคัญของการมีเครือข่ายในระดับอำเภอที่จะเป็น ตัวกลางหรือตัวขับเคลื่อนไปสู่ระดับจังหวัด ชุมชนต้องพร้อมให้ ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ โดยตัวแทนสมาชิกสามารถ ถ่ายทอดเรื่องราวความก้าวหน้าให้สมาชิกในชุมชนรับทราบอย่าง ต่อเนื่อง กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว ต้องบูรณาการความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป้าหมาย ต้องอาศัยภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ภาครัฐ 2) ภาคเอกชน 3) ชุมชนท่องเที่ยว และ 4) ภาควิชาการ ซึ่งมีรูปแบบ ความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่ายชุมชนกับชุมชน ชุมชนกับ เครือข่ายภาควิชาการ และเครือข่ายกับภาคเอกชนในลักษณะ ธุรกิจเพื่อสังคม

เครือข่ายที่ดีต้องมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ แต่ละองค์กรใน ภาคีเครือข่ายต้องมีอิสระต่อกัน ความเข้มแข็งของหน่วยงานจะ นำไปสู่เครือข่ายที่แข็งแกร่ง และมีส่วนร่วมในการจัดการ ความ สำเร็จต้องอาศัยเวลาในการสร้างความสัมพันธ์ ความเชื่อใจ เพื่อ ร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Prachanant & Pungnirund,

2018) สมาชิกที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายจะต้องมีเป้าหมายร่วมกัน และเห็นความสำคัญในการมีเครือข่ายขับเคลื่อน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ตามพันธกิจงานของตนเอง ค้นหาองค์ความรู้ของชุมชน มีประเด็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่องทางการพัฒนาองค์ความรู้ผ่านเครือข่ายเกิดเป็นกระบวนการพัฒนาการดำเนินงานและขับเคลื่อนร่วมกัน และการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ทำให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สู่ระหว่างสมาชิกเครือข่าย การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ และการสนับสนุนจากผู้นำองค์กรแต่ละภาคส่วน มีความจริงใจ มีความต่อเนื่อง และการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มาร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานพัฒนาเครือข่ายที่มีเหมาะสม (Jaisamran & Thongdee, 2018)

การพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องมีพื้นฐานของการพัฒนาคน และการรวมตัวกันเป็นรูปแบบขององค์กรชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ (Thanomjit & Choibamroong, 2015) รวมถึงการใช้รูปแบบพหุภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวยอมก่อให้เกิดความยั่งยืนแก่ทรัพยากร สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์จากการจัดการพหุภาคีได้ โดยการระดมความร่วมมือเพื่อใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของทรัพยากร รวมถึงการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน (Pinthongpunth, 2019) สอดคล้องกับรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนกับชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและชุมชน การเสริมสร้างความเข้มแข็งของศักยภาพชุมชน และการพัฒนาสู่ความยั่งยืน โดยชุมชนต้องเข้ามามีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนงาน และภาคีเครือข่ายมีบทบาทในการหนุนเสริมชุมชน (Jaiaree, 2016; Ratanapongtra et al., 2020)

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (World Tourism Organization, 1998) มีหลักการ คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องได้รับการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต และสามารถส่งต่อให้แก่สังคมปัจจุบัน และเผ่าเผ่าหรือกระจายไปในทุกภาคส่วนของสังคม โดยแนวคิดนี้ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน National Tourism Policy Committee (2016) สังเคราะห์เกณฑ์ประเมิน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน 2) ด้านการพัฒนาศักยภาพกลไกขับเคลื่อนและเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) ด้านการส่งเสริม สนับสนุน

การอนุรักษ์และการฟื้นฟูวัฒนธรรม 4) ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน และ 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน การประเมินกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแบบพหุภาคี เป็นการบูรณาการองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหลัก โดยคำนึงถึงความยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในชุมชน ผ่านกระบวนการ การวางแผน การปฏิบัติจริง การติดตาม ประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนา (Ratanapongtra et al., 2017)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การนำทรัพยากรการเกษตรของชุมชนตามบริบทของพื้นที่มาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างสร้างสรรค์ ที่มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ที่ดีกับนักท่องเที่ยว ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานเกษตรกรรม เพื่อให้เกิดรายได้จากทั้งทางตรงและทางอ้อมจากกิจกรรมการท่องเที่ยว พร้อมทั้งเกิดการอนุรักษ์วิถีชีวิตและรักษาสภาพแวดล้อมทางการเกษตรที่ดี (Na Songkhla, 2013) โดยการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเหมาะสม และสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Yaemsuksawat et al., 2019) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะขึ้นอยู่กับลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การสาธิตให้ความรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว การจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การดำเนินกิจการในเชิงพาณิชย์ และการท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน (Kongdit et al., 2017) และควรให้ความสำคัญในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน และการเสริมสร้างประสบการณ์ในพื้นที่ด้วยชุมชนเอง ผ่านการสื่อสารข้อมูลวิถีชีวิตของชุมชนด้วยกิจกรรมทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ (Pongwiritthong & Pakvipas, 2016)

การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ด้านเกษตรกรรม ผสมผสานกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวโดยตรง จากการลงมือปฏิบัติร่วมกับชุมชน ซึ่งจะส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง สร้างความภาคภูมิใจ และก่อให้เกิดรายได้แก่เกษตรกรควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน (Suwanvijit, 2018) อีกทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีศักยภาพอาจมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างพลังคนรุ่นใหม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นในการเป็นผู้นำทางการท่องเที่ยวของชุมชน (Raksathip & Thongma, 2020)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งกำหนดทิศทางโดยชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิ์ในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (Suansri & Yeejawhaw, 2013) ซึ่งสิ่งที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ซึ่งในปัจจุบันเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวที่ต้องการความจริงแท้ เป็นเสมือนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของชุมชนกับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้ประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่า ชื่นชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลาย (Saeliao & Sivilyay, 2018) และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนไปสู่รุ่นลูกหลาน พร้อมกันนี้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยว และเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการตั้งแต่ร่วมคิดวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ การประเมินผลโครงการและการรับผลประโยชน์โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่จะพัฒนาศักยภาพของชุมชน โดยไม่ต้องรอการพึ่งพาจากภาครัฐ ทำให้ชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเองได้ สมาชิกในชุมชนต้องเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม พร้อมกับสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้นำ เพื่อเกิดการสานต่องานของชุมชนได้ในอนาคตซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการรักษาริถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน (Putjorn, 2013)

สถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

จากการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน โดยองค์การแบบพหุภาคี อำเภอศรีประจันต์ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้

1) การยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน

การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทั้งเยาวชน วัยทำงาน ตลอดจนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชนคนวังยางด้วยการทำนาหั่ว โดยให้เกษตรกรวัยทำงานเป็นผู้สาธิตวิธีการทำนาหั่ว ตั้งแต่การเพาะต้นกล้า การเตรียมนา การดำหั่ว และการงมหั่ว เมื่อนำหั่วมาจากท้องนา ก็จะส่งต่อมายังผู้สูงอายุที่นั่งปอกหั่วอยู่ตามบ้าน ซึ่งทำให้มีรายได้เสริมจากการเป็นผู้สอนนักท่องเที่ยว และเป็นผู้เล่าเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ การกิน การปรุงอาหารพื้นบ้าน ที่มีหั่วเป็นส่วนประกอบของอาหาร และเยาวชนในพื้นที่ที่เข้าอบรมก็สื่อความหมายเพื่อเป็นนักเล่าเรื่องและอธิบายบริบทวิถีชีวิตของคนวังยาง นอกจากนี้ยังนำเครื่องมือทางการเกษตร เช่น รถไถ่น้ำที่เว้นว่างจากการใช้งานทางการเกษตรมาเป็นพาหนะนำเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนก็จะสร้างผลกระทบในมิติต่าง ๆ เช่น เกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน โดยตรงทั้งกลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเยาวชน กลุ่มวัยทำงาน ร้านค้า ร้านอาหาร และที่สำคัญที่สุดคือกลุ่มผู้สูงอายุที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการมีส่วนร่วม การตื่นตัวของทุกกลุ่มทุกวัยที่ต้องเป็นเจ้าบ้านที่ดี และร่วมกันสร้างสภาวะแวดล้อมให้น่าอยู่พร้อมรับนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดมิติด้านสังคม เมื่อสภาวะแวดล้อมดี สุขภาพจิตดี ก็ทำให้สุขภาพดีตามไปด้วย

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชนจากการเห็นความสำคัญของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถเป็นเครื่องมือในการสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน มีจิตสำนึกตระหนักถึงการเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม ชุมชนช่วยกันสร้างแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนให้สวยงาม เช่น การสร้างสะพานไม้ไผ่ “สะพานชนะใจ” เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวด้วยการใช้แรงกาย การบริจาคช่วยเหลือกันภายในชุมชน มีการนำอาหารมาแบ่งปันให้กับคนงาน โดยไม่ใช้งบประมาณจากราชการ มีการคิดค้นกิจกรรมใหม่ ๆ ของฝากและผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนมีความหลากหลาย และสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น

2) การบรรจุเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น

เทศบาลตำบลวังยาง และคณะทำงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานซึ่งได้ร่วมมือกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมากขึ้น และดำเนินการผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561-2565 ของเทศบาลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดที่ 2 การเสริมสร้างและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความ

สมดุล มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาศักยภาพให้กับคณะทำงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ให้มีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนเป็นรูปธรรม โดยมีโครงการที่สนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยตรง ในแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวังยาง จำนวน 4 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงเกษตรสร้างสรรค์ (สมหวัง@วังยาง) เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเป็นตัวกระตุ้นส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้าใจในคุณค่าขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาของตน 2) โครงการเทศกาลอาหารจานแก้ว เพื่อส่งเสริมการประกอบอาหารจานแก้วจากวัตถุดิบในชุมชน เชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบบูรณาการและผลิตภัณฑ์อาหารจากแก้ว 3) โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเสริมสร้างสุขภาวะวิถีวังยาง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมในชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 4) โครงการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบบูรณาการ เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบบูรณาการ

3) การจัดงานเทศกาลอาหารจานแก้ว ครั้งที่ 1

งานเทศกาลอาหารจานแก้ว ครั้งที่ 1 อำเภอศรีประจันต์ จัดขึ้นระหว่างวันที่ 25-27 ตุลาคม พ.ศ. 2562 และจะจัดกิจกรรมช่วงเดือนตุลาคมเป็นประจำทุกปี ซึ่งทำให้เกิดความตื่นตัวในชุมชนเป็นอย่างมาก และสร้างการรับรู้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง โดยภายในงานได้รับเกียรติจากรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานการเปิดงานร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี และภาคส่วนราชการ ภาคเอกชน และประชาชนที่สนใจเข้าร่วม ปัจจุบันกิจกรรมเทศกาลอาหารจานแก้วได้ถูกบรรจุเป็นงานเทศกาลประจำปีของจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นผลงานที่ชัดเจนของคณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนโดยองค์กรแบบพหุภาคีอย่างเป็นรูปธรรม ภายในงานมีการนำสินค้าทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์แปรรูปต่าง ๆ มานำเสนอสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และกิจกรรมทางวิชาการกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ การคืนข้อมูลงานวิจัยผ่านการจัดนิทรรศการ การออกบูธให้ข้อมูลและการเสวนาบนเวที ซึ่งประกอบด้วยผู้นำชุมชน แกนนำกลุ่ม คณะกรรมการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร วังยาง ผู้แทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยว และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ในอำเภอศรีประจันต์ ผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้นอกจากนี้จากการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนแล้วยังก่อให้เกิดการ

พัฒนาในมิติด้านอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนสู่ชุมชน

4) การบูรณาการแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนโดยองค์กรแบบพหุภาคี

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนโดยองค์กรแบบพหุภาคี อำเภอศรีประจันต์ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือ การบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปสู่ระดับจังหวัด ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอศรีประจันต์ โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ที่สำคัญดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการส่งเสริมเกษตรปลอดภัย ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ทั้ง 6 ยุทธศาสตร์จะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดสุพรรณบุรี และยังเป็นกระบวนการพัฒนาที่เชื่อมโยงชุมชนกับคณะทำงานแบบพหุภาคี โดยมีอำเภอศรีประจันต์เป็นฝ่ายประสานงานเกิดการปฏิบัติการร่วมกันที่สร้างการเปลี่ยนแปลงในการขับเคลื่อนชุมชนด้านการท่องเที่ยวของอำเภอศรีประจันต์อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแบบพหุภาคีถูกนำไปบรรจุไว้ในแผนนโยบายของหน่วยงาน พร้อมทั้งร่วมกันบูรณาการการทำงานในทุกมิติ เพื่อหนุนเสริมพัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยแบ่งบทบาทของภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวตามความรับผิดชอบหลัก และหน่วยงานหนุนเสริม ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว หน่วยงานหลัก คือ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค 8 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอศรีประจันต์ หน่วยงานหนุนเสริม คือ หอการค้าจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ สำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง (อพท.7) สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี สาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี บริษัทประชารัฐรักสามัคคี ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน หน่วยงานหลัก คือ เทศบาลตำบลวังยาง หน่วยงานหนุนเสริม คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง (อพท.7) สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สำนักงานเกษตรอำเภอศรีประจันต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ยุทธศาสตร์ที่ 3

ด้านการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ หน่วยงานหลัก คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดสุพรรณบุรี เทศบาลตำบลวังยาง หน่วยงานหนุนเสริม คือ หอการค้าจังหวัดสุพรรณบุรี สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการส่งเสริมเกษตรปลอดภัย หน่วยงานหลัก คือ สำนักงานเกษตรอำเภอศรีประจันต์ หน่วยงานหนุนเสริม คือ สำนักงานเกษตรจังหวัดสุพรรณบุรี เทศบาลวังยาง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ บริษัทประชารัฐรักสามัคคี โรงพยาบาลศรีประจันต์ สาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยว หน่วยงานหลัก คือ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี เทศบาลตำบลวังยาง หน่วยงานหนุนเสริม คือ หอการค้าจังหวัดสุพรรณบุรี องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี สถานีตำรวจภูธรอำเภอศรีประจันต์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดสุพรรณบุรี และยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานหลัก คือ เทศบาลตำบลวังยาง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ หน่วยงานหนุนเสริม คือ สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง (อพท.7) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดสุพรรณบุรี

ผลกระทบและความยั่งยืน ของการเปลี่ยนแปลง

1) การเพิ่มขึ้นของรายได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบพหุภาคี

การเพิ่มขึ้นของรายได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบพหุภาคี โดยอ้างอิงข้อมูลจากบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน พบว่าข้อมูลรายได้จำนวนนักท่องเที่ยว และประเภทของนักท่องเที่ยวของชุมชนวังยาง จากสถานการณ์เดิมก่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยองค์กรแบบพหุภาคีในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 752 คน จาก 24 คณะ เป็นรายได้ 172,829.00 บาท และหลังจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยองค์กรแบบพหุภาคีในปี พ.ศ. 2562 พบว่า มีการเพิ่มขึ้นของรายได้จากจำนวนนักท่องเที่ยว 733 คน ใน 45 คณะ เป็นรายได้ 228,132.00 บาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 32 เมื่อเทียบกับรายได้ของปี พ.ศ. 2561 และในปี พ.ศ. 2563

ตั้งแต่เดือนมกราคม – มีนาคม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีจำนวนนักท่องเที่ยว 267 คน จาก 11 คณะ เป็นรายได้ 60,390.00 บาท โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มศึกษาดูงาน และกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหมู่คณะที่สนใจกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แต่อย่างไรก็ตามจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (Covid 19) ในปี พ.ศ. 2563 นี้ ทำให้ชุมชนต้องหยุดชะงักการดำเนินงานกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทำให้ชุมชนและภาคีเครือข่ายกลับมาทบทวนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและสะท้อนความคิดปรับปรุงพัฒนาชุมชนต่อไป ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังทำให้เกิดเป็นชุมชนต้นแบบที่มีการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาของพื้นที่อย่างแท้จริง ทำให้กลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยชุมชนสร้างสรรค์สมหวังที่วังยาง กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหัวและผักปลอดภัยในอำเภอศรีประจันต์ สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ เกิดทักษะความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนอย่างยั่งยืน เพิ่มศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวแบบพึ่งตนเอง เป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรีต่อไป

2) ภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งของอำเภอศรีประจันต์

การสร้างความร่วมมือและเปิดโอกาสให้ภาคีทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ผ่านกลไกคณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแบบพหุภาคี อำเภอศรีประจันต์ ซึ่งถือเป็นก้าวแรกของการทำงานร่วมกันผ่านกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนในระดับอำเภอ ที่จะเป็นส่วนช่วยผลักดัน สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนโยบายด้านการท่องเที่ยวและเกษตรปลอดภัยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดสุพรรณบุรีต่อไป และหน่วยงานภาครัฐสามารถนำรูปแบบกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแบบพหุภาคีมาใช้ในการกำหนดแผน นโยบาย และการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจในการบริหารจัดการ และการสนับสนุนความรู้ งบประมาณ และการพัฒนาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ตลอดจนประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้น และทำให้ภาคเอกชนในพื้นที่ได้ร่วมวางแผนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การสนับสนุนด้านการตลาด เป็นคนกลางในการสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวและร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว เชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

3) กลไกการทำงานร่วมกันแบบพหุภาคี ก่อให้เกิดความยั่งยืนต่อพื้นที่และเป็นกลไกในพื้นที่ ดังนี้

3.1) กำหนดเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม และสามารถปฏิบัติได้ โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือ การยกระดับคุณภาพชีวิต เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืน และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานเพื่อนำไปกำหนดไว้ในแผนนโยบาย ความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในวิธีการต่าง ๆ

3.2) ส่งเสริมการทำงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ จริงใจ และร่วมกันตั้งแต่กระบวนการวางแผน ระดมความคิดเห็น ร่วมกันปฏิบัติ ประเมินและติดตามผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยเป็นการทำงานในลักษณะครอบครัวที่มีขนาดกะทัดรัด

3.3) ส่งเสริมการบูรณาการกับภาคีเครือข่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของอำเภอศรีประจันต์ โดยบูรณาการการทำงานร่วมกันทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ กับพื้นที่ชุมชนในอำเภอศรีประจันต์ การสนับสนุนองค์ความรู้ งบประมาณ เชื่อมโยงการท่องเที่ยวจากระดับอำเภอสู่ระดับจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรม

3.4) ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในคณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแบบพหุภาคีของอำเภอศรีประจันต์ ให้มีทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยจัดการฝึกอบรม การพัฒนาความคิด การวิเคราะห์เชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวในอำเภอศรีประจันต์อย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ประสบความสำเร็จ และการสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

3.5) มีกระบวนการทบทวนการทำงานที่ผ่านมาของคณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแบบพหุภาคี เป็นประจำทุกปี หรือตามสถานการณ์ตามเหตุจำเป็น เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาและพัฒนาการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.6) มีการกำหนดแนวทางการทำงานร่วมกัน อันเกิดจากความคิดเห็นร่วมกันของคณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแบบพหุภาคี สร้างกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างเข้มข้น และทำงานร่วมกันโดยการแลกเปลี่ยนพูดคุย เพื่อหาจุดร่วมในการทำงานของคณะทำงานกับหน่วยงานของตน ในการมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม พร้อมทั้งมีการส่งเสริม

การสรุปบทเรียนจากการทำงานร่วมกัน เพื่อนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1) ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนของหน่วยงานหลัก ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี เทศบาลตำบลวังยาง ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค 8 จังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอศรีประจันต์ สำนักงานเกษตรอำเภอศรีประจันต์ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอศรีประจันต์ ตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ รวมถึงเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้แก่ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ

2) ควรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวในระดับอำเภอไปสู่เครือข่ายระดับจังหวัด เพื่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาโดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อต่อยอดและเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค ระดับประเทศต่อไป และการหนุนเสริมจากหน่วยงานในพื้นที่เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนให้มีความเข้มแข็งต่อไป

3) เพื่อให้ชุมชนสามารถทำกิจกรรมทางการตลาดและการขายได้ด้วยตนเอง การพัฒนาทักษะด้านการตลาดให้แก่ชุมชน รวมถึงการส่งเสริมการเข้าถึงการตลาดออนไลน์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแบบง่ายหรือช่องทางการขายต่าง ๆ ที่ชุมชนสามารถดำเนินการกิจกรรมทางการตลาดได้ด้วยตนเอง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (มทรส.) สัญญาเลขที่ RDG61A0008/17 ภายใต้โครงการวิจัยท้าทายไทยระยะที่ 2 ประจำปีงบประมาณ 2561 กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่

References

- Chompheuxk, D. (2020). Network of Tha Chin river conservation process of Don Wai community Sam Phran district, Nakhon Pathom province. *Journal of MCU Bhudapanya Review*, 5(1), 11–22. (in Thai).
- Jaiaree, A. (2016). Multi-party participatory process for sustainable environmental management: A case study of Ban Pu-Tei community forest management, Kanchanaburi province. *Silpakorn University Journal*, 36(1), 111–136. (in Thai).
- Jaisamran, A., & Thongdee, N. (2018). Development marketing mechanism of sustainable community-based tourism cluster in Nakhon Ratchasima province. *Area Based Development Research Journal*, 10(5), 422–439. (in Thai).
- Kongdit, S., Promsilp, V., Ratanapongtra, T., Rangmeesrisuk, J., & Nawatnatee, T. (2017). Suitable participation agro-tourism patterns and activities in Sam Ruan community, Phra Nakhon Si Ayutthaya province. *Area Based Development Research Journal*, 9(4), 314–326. (in Thai).
- Na Songkhla, T. (2013). *Model of agricultural resources management for sustainable agro-tourism in Changklang district, Nakorn Si Thammarat province*. (Doctoral dissertation). Prince of Songkhla University, Faculty of Natural Resources, Earth Science. (in Thai).
- National Tourism Policy Committee. (2016). *Criteria for tourism development by communities in Thailand*. Ministry of Tourism and Sports. Bangkok: The Council. (in Thai).
- Pinthongpunth, K. (2019). Development and management model of Ban Tha Kura community and Ban Klong Ri community, Sathing Phra district, Songkhla province. *Rajabhat Rambhai Barni Research Journal*, 13(3), 5–17. (in Thai).
- Pongwirithon, R., & Pakvipas, P. (2016). Guidelines for creative agriculture tourism activity development of highland community Mae Rim district, Chiangmai province: Rose farm. *Panyapiwat Journal*, 8(1), 79–90. (in Thai).
- Prachanant, P., & Pungnirund, B. (2018). Management Innovation model of network for supporting the philosophy of sufficiency economy of local sage network in the northeastern region. *Journal of Humanities & Social Sciences*, 16(1), 9–24. (in Thai).
- Putjorn, T. (2013). *Participatory action research in community-based tourism management for sustainable community development at Slak – kok, Trat province*. (Doctoral dissertation). Silpakorn University, Faculty of Education, Development Education. (in Thai).
- Putjorn, T. (2017). *Community-based tourism management for sustainable community development*. Bangkok: Faculty of Management Science, Silpakorn University. (in Thai).
- Raksathip, N., & Thongma, W. (2020). Human resources development for agro-tourism in Mae Tha sub-district, Mae On district, Chiang Mai province. *Dusit Thani College Journal*, 14(1), 179–190. (in Thai).
- Ratanapongtra T., Chalernkitthanalap S., & Nawatnatee T. (2017). The Participation of local people for ecotourism development of Ayothaya community in Phra Nakhon Si Ayutthaya province. *The Journal of Social Communication Innovation*, 5(10), 8–16. (in Thai).
- Ratanapongtra, T., Khamkerd, T., Kongdit, S., & Nawatnatee, T. (2020). Value creation of local identity in Thailand: Marketing promotion for enhancing community-based cultural tourism. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 13(6), 475–488.
- Saeliao, T., & Sivilay, T. (2018). Cultural tourism management by the local knowledge of Lantan ethnic group, Nam dee village, Lao PDR. *Area Based Development Research Journal*, 10(5), 404–421. (in Thai).
- Sangiemsilp, P., Chaiyo, P., & Khamkerd, T. (2018). *The study of argo-tourism promotion at Wang-Yang, Sri-Prachan, Suphanburi*. In Sangsuwan, T. (Ed.). *Proceedings the 15th KU-KPS National Conference* (pp. 1326–1335). Nakhon Pathom: Kasetsart University, Kampan San Campus. (in Thai).
- Suansri, P., & Yeejawhaw, S. (2013). *CBT standard handbook*. Chiangmai: Wanida Karnpim Limited Partnership. (in Thai).
- Suwanvijit, W. (2018). Creative tourism activities for elderly tourist in the basin community of Khlong Pa Payom-Khlong Ta Nae, Phatthalung province. *Area Based Development Research Journal*, 10(6), 514–529. (in Thai).
- Thailand Tourism Intelligence Center. (2019). *Tourism economic review, Volume 1, 2019*. Ministry of Tourism and Sports. Bangkok: The Council. (in Thai).

- Thanomjit, T., & Choibamroong, T. (2015). A model of knowledge enhancing of the youths in Sukhothai and Kamphaeng Phet provinces by multi-party participation process to promote world heritage tourism of Sukhothai historical town and surrounding towns. *Sripatum Review of Humanities and Social Sciences*, 15(2), 35–45. (in Thai).
- Tonglad, P., Janasak, S., Changsaard, S., Tikapanya, T., Tongtanee, P., Kruaphung., & Kanjanapan, C. (2020). Practical model of community development for tribal fabric production development to promote community based tourism, Lampang province. *Area Based Development Research Journal*, 12(1), 59–76. (in Thai).
- World Tourism Organization. (1998). *Guide for local authorities on development sustainable tourism*. Madrid: World Tourism Organization.
- Yaemsuksawat, Y., Raksamueng S., & Ngamsnit, S. (2019). Management of agro-tourism in Rayong province. *Journal of MCU Social Science Review*, 8(4), 136–144. (in Thai).